

a kissé kolonializáló gyakorlat a patkányszereplő korábban dicsért autoritását, önmagábanvalóságát vonja vissza, ezért is hajlok arra, hogy a kisfiú inkább írnokeként van jelen a történet metaszintjén. Ebben az esetben az amúgy hol gyönyörűen játékba hozott, hol pedig zavaróan sok színnév használata válik paradoxonná, hiszen a patkányok nem tudnak disztingválni a legtöbb szín között, így Azúr szólamában izgalmasabb lett volna a szagokat mint a rágcsáló legfontosabb tájékozódási rendszerét kiaknázni. Mindezek ellenére is szép számmal találunk példát a nyelv több érzéket szinesztéziászerűen összekapcsoló plaszticitására, arra, ahogyan az önkifejezést is biztosító színeken keresztül a kisfiú számára érzékelhetővé és befogadhatóvá válik a világ: „Zavart csend támadt. Mintha a fehér püré nyomasztóan rátelepedett volna mindenre, mint valami vastag, tömött felhő.” A szabadságnak is színe van, kék meg rengetegzöld: „A láda tetejéről ki lehet látni a szép kékre, de nem lehet kimenni. Olyan, mintha nem lenne ott semmi, mégis van ott valami. Át lehet rajta látni, de nem lehet rajta átmenni”; „Na, ilyen a boldogság. Zöld a színe. Bársonyos szálakból álló, ringatózó rengeteg. Csupa illat”.

A szabadság regénybeli ábrázolásához a szerzőnő domináns térpoétikát társít: kezdetben a szűk, szorongató zárt terek dominálnak, a laboratórium, a ketrec, hátizsák, a tömbházlakás, ezek idővel egyre tágulnak, kerrté, erdővé, éggé, fűvé. Ez a kiterjedés abban is megnyilvánul, hogy Ábris a kinti helyszíneken kerül az olyan elemi tapasztalatok birtokába, mint a csillagnézés, a biciklizés vagy az erdei túra, amelyek segítenek neki a fejlődésben, illetve az önértést formáló Másikkal való kapcsolatteremtésben is. Míg a történet elején a kisfiúnak nincs sem nyelvi, sem vizuális eszköztára a környezetre (nem rajzol sem állatokat, sem növényeket, a nagyszülők házában levő háziállatokat pedig sokáig csak szörmókként, pamacsként vagy szörnyetegként említi), ezzel a kötet egy valóban 21. századi hiátusra, a gyermek és az élővilág közötti közvetlen kapcsolat nemléteére mutat rá érzékeny módon, ahogy a kisfiú fokozatosan állati nevek és szavajárások birtokába jut. A nagyszülőkkel való közös nyelv megtanulása révén Ábris tágabb szinteken is képes lesz a nem emberivel való viszony kialakítására, maga is tolmács lesz, aki Ducihoz hasonlóan hirdeti, hogy minden élőlény egyúttal érző lény is.

Az idegen nyelv tanulása Azúr szerint oda-vissza történő folyamat: „Mondjuk, ő is tanulhatna idegen nyelveket.” Ha nem is egy teljes szótár, de Vészits Andrea regénye mindenképpen jó kiindulási pont kezdő nyelvtanfolyamosoknak. Hogy a(z) (fiatal) olvasó anélkül, hogy az irodalom didaktikus eszközzé váljon, esztétikai élményeken keresztül barátkozhasson össze egy kék patkánnyal, felfedezve, hogy több a közös, mint azt első pillantásra gondolnánk. (*Pagony, 2025*)

PINTÉR ALMA

Néma-e egy silent book?

Szinvai Dániel: álmomban az eső

„Körülvettek engem a vizek lelkeimig, mély ár kerített be engem”
(Jón 2,6)

Különleges könyv jelent meg a Csimota Könyvkiadó jóvoltából 2025-ben. Szinvai Dániel második kötete is a *silent book* kategóriába tartozik – a szó szoros értelmében, mert amíg a berobbanó sikerű *Párhuzam* (HUBBY év gyerekönyve 2025 – elsőkönyves kategória) még játszott, minimálisan ugyan, a szöveggel is, addig az *álmomban az eső* című kötete teljesen a vizualitásra bízta a befogadót.

A *silent book*, magyar nevén „csendeskönyv” egyre ismertebb műfajjá kezd válni hazánkban is. Élhajója, a Csimota Kiadó a 2006-ban megjelent *Piroska és a farkas* sorozatától kezdve szinte évről évre próbálja bővíteni és népszerűsíteni a műfajt. A könyvek az illusztrációkon keresztül való történetvezetésre építenek, sokszor a részletességgel, a kidolgozott és/vagy egyedi képi világgal kívánja új szemszögből megjeleníteni a már ismert mesét, vagy teljesen új cselekményt alkot.

Az *álmomban az eső* az utóbb említett kategóriába tartozik. Szinvi saját látványvilágával saját történetet is létrehoz. Egy kisfiú kalandjait követhetjük végig álom és valóság között, vízfestéktől a tengeren át. A *silent book* viszont ebben lesz mindig is sajátos, hiszen a történet minden „olvasó” számára más lesz.

„MOSTAN SZÍNES TINTÁKRÓL ÁLMODOM”

Valóban, ennek a könyvnek az értelmezése függ attól is, hogy ki veszi a kezébe. Mást mond nekem, (fiatal) felnőtt olvasónak, mint egy tízévesnek. Mindebben a szép viszont az, hogy mind a ketten meg tudjuk találni a számunkra épp aktuálisat. Tud olyan üzenetet közvetíteni vagy olyan gondolatot ébreszteni, ami az adott korosztályt foglalkoztatja. Ez a fajta szabad asszociáció pedig rendkívül felszabadító.

Egy bizonyos pontig persze adott a cselekmény, hiszen nem egymás után rendezett Dixit kártyákról van szó. Szinvi megálmodott egy világot, egy történetet, amit átnyújt most nekünk, hogy vigyük szabadon tovább. Értelmezzük kedvünk szerint.

Vannak viszont talán kikerülhetetlen kulturális utalások, amik helyettesíteni tudják a szöveget. Olyan mélyen gyökerező mitologikus-biblikus motívumok, amikhez minden ember tud kapcsolódni. Ezt a vonulatát a könyvnek pedig nagyon érdekes jelenségnek tartom – a szerkesztés történhetett tudatosan is, vagy ezek bekúszhattak tudat alatt is a végső alkotásba (de ezt talán a szerzőn kívül nem tudhatja más). A lényeg viszont az, hogy megmozgatja az olvasóban a kulturális szenzorokat, emlékeket hív elő, és az ismeretlenben megjelenik valami mélyen ismerős.

Persze felmerül a kérdés, hogy az olvasó miért van ennyire ráhagyatkozva az irányított történetre. Miért van az, hogy Magyarországon még nem tudott teljes mértékben meggyökerezni a szó szoros értelmében vett néma könyv – hogy amíg külföldön szárnyal a műfaj, addig nálunk még mindig az írás dominál? Valóban van egy olyan bújtatott elvárás, hogy ha nem szöveg, akkor legalább olyan (kulturális) kapaszkodók legyenek benne, amihez a befogadó automatikusan nyúlni tud?

Bevallom viszont őszintén – hogy amíg a szöveget ugyan egy percre nem hiányoltam –, számomra jólestek ezek a párhuzamok. Lehet, hogy magam vagy épp a műfaj ellen is beszélhetek ezzel, de az ismeretlen-ismerős felépítés engem megszólított. Sőt, én tovább is vittem a gondolatot, és még popkulturális utalásokat is elkezdtem belelátni.

„...FELFAKADÁNAK EZEN A NAPON A NAGY MÉLYSÉG MINDEN FORRÁSAI, ÉS AZ ÉG CSATORNÁI MEGNYILATKOZÁNAK.” (1MÓZ 7,11)

A történet szerint ugyanis a betontengerből valós tenger válik, egy óriási eső árasztja el a várost, és egy délután alatt betérít mindent a víz. Az árral pedig a hiányzó apafigura is feltűnik. A hajóskapitány, az idealizált kép, aki ha a valós világban nem is, az álomban a megmentőként, a biztos pontként jelenik meg. Ő az, aki elindítja főhősünket a kalandon.

Apa-fia történetté is válik részben a mű, egy újbóli egyesülést is láthatunk. A csendeskönyv jellege miatt azonban ennek a találkozásnak szintén mi adjuk meg az értelmezését. A szülő és

gyermek közötti kommunikáció így szimbolikusan is „néma” marad. Egy kép, egy idea él a gyermek fejében a nem látott apáról, aki a vízzel együtt eltűnik, hogy a végére újból csak az anya maradjon. Az anya, aki ugyan a történet keretjeleneteiben jelenik csak meg, de akit talán a tenger, a női princípium tud végig helyettesíteni.

Mindent eláraszt tehát a víz, a mózesi történet innen fordul át egy jónási motívumba. Megjelennek a bálnák, az elnyelés. Ismerős panelek tehát, amik visszaköszönnek, mégis jól tudnak működni egy új történetben is. Az ősi kulturális elemek találkoznak ugyanis a modern világgal. A felfogás is változik. Színvai a saját elképzeléseit követi ezen a téren, Jónástól, Pinokkiótól (talán Ahab kapitánytól is) tanulva már könnyedén veszi a bálnákkal való interakciót. Így tehát megjelenik a kulturális „kapaszkodó”, mégis megváltozik, egy csavarral kapjuk vissza az ismertet.

„WE ALL LIVE IN A YELLOW SUBMARINE”

Hasonlóan töri meg a könyv más berögzült elképzelésünket is. A csendeskönyv így például némasága ellenére behozza a zenei vonalat. Folyamatosan hangszerekbe botlik az olvasó, legyen az egy basszusgitar a tenger fenekén, egy mechanikus orgona vagy épp a borítón is megjelenő, kürtökből álló árbócos hajó. Ezzel is egy olyan látványvilágot nyújt a gyerekeknek, ami a mindennapiság megtörésére buzdít.

A hangszerek és az egész világ megfestésében pedig a sárga és a kék komplementer színek dominálnak (ami még egy Analog Balaton-lemezborítónak is megállná a helyét, ha már a zeneiségről van épp szó). És valóban, a fejemben felcsendült a Beatles híres dala is a sárga tenger alattjáróról. Így hiába néma a könyv, valahogy a hangok és a színek megtanulnak beszélni a befogadóhoz.

Ezzel viszont megint helyben vagyunk, hiszen folyamatosan jönnek az asszociációk, a kulturális kötelékek, amik szerintem minden olvasónál más-más gondolatfonalat indítanak el (mert egy képről ugyanúgy eszembe juthat Bojack Horseman víz alatti kalandja, mint Füst Milán Störr kapitánya...). De talán ez a szép benne, hogy sohasem lesz egy adott értelmezés, hanem minden olvasatban és újraolvasásban egy új megélés is születik. Önmagában vagy épp más művekkel párbeszédbe állítva. A lehetőség végtelen.

Számomra Színvai könyve első és többszöri befogadásra is meg tudott egy kicsit újulni. Egy *silent book*nál pedig talán elkerülhetetlen, hogy ne csak egyszer kerüljön az olvasó kezébe. Egy gyerek vagy egy kiskamasz is elő-elő tudja venni és akár megkeresni az épp adott lelkiállapotához passzoló képet. A csendeskönyv így mankót is tud adni, „könyvtárgy” léte mellett egy folyamatos interakcióra is készlet.

Egy olyan világban pedig, ahol egyre nagyobb hangsúly helyeződik a vizualitásra – de ahol néha eltorzul, és az esti mese alkalmával létrejövő szülő-gyermek kapcsolódás sokszor átalakul gyermek-képernyő viszonyra –, ott nagyon fontos, hogy a kézbe vett alkotások igenis aktivizálják a befogadókat. Szárnyaljon a képzelet, forogjanak az agykerekek, és lássanak új világokat, értelmezzék a látottakat saját nyelvük szerint. Egy fiatal metaforikus gondolkodása pedig 7-8 évesen elkezd már kifejlődni, így már könnyedén tud egy *silent book*hoz is értően viszonyulni. Színvai képregényszerűen szerkesztett könyve pedig a lendületet és a kedvet is megadhatja ehhez.

Fiatal olvasótól a felnőtt befogadóig, önmagában vagy más művek tükrében, Bibliától a popkultúráig, egyszerűen vagy konspirálva, egyedül vagy közösen olvasva – a könyv megadja számunkra a lehetőséget mindenre. Hiszen néha mindannyiunknak szüksége van arra, hogy elmossa valóságunkat az eső, és elmerüljünk egy másik világban. Felboruljon a rend, hogy aztán újra helyreálljon. Színvai *silent book*ja pedig szerintem meg tudja ezt adni olvasójának, a gyönyörű képvilággal és történettel is. Némasága ellenére száz nyelven szól hozzánk. Nekünk csak nyitotknak kell lennünk, és fülelnünk, hogy megértsük, mit is mond számunkra. (*Csimota, 2025*)